

PROGNÓZY VÝVOJA NA TRHU PRÁCE V SR II

Uplatnenie absolventov stredných a vysokých škôl podľa výšky hrubej mesačnej mzdy v roku 2017

ITMS 2014+312031N138

Apríl 2018

1 Predhovor riešiteľského tímu

Slovenskej ekonomike sa v súčasnosti výrazne darí, čo sa pozitívne prejavuje aj na trhu práce. Historicky najvyšší počet pracovných príležitostí v spojení s odchodom najsilnejších povojnových ročníkov z trhu práce a príchodom početne najslabších miléniových detí vytvára v podmienkach SR dobrú klímu pre znižovanie nezamestnanosti a rast miezd. Ešte pred niekoľkými rokmi si zamestnávateľa mohli vyberať vhodného uchádzača o zamestnanie, avšak v súčasnosti sa situácia obracia a uchádzači o zamestnanie si môžu vyberať zamestnávateľa. Ak chcú zamestnávateľa uspieť v silnom konkurenčnom boji o pracovné sily, musia uchádzačov prilákať lepšími pracovnými podmienkami oproti konkurencii. To vytvára výrazný tlak na rast miezd, keďže práve **mzdy sú hlavným motivačným faktorom pre jednotlivých uchádzačov o zamestnanie** k výberu konkrétneho zamestnávateľa.

Tento konkurenčný tlak zvyšuje mzdy predovšetkým mladším ročníkom, ktorí majú vyššiu fluktuáciu a nižšie bariéry k zmene zamestnania. Rovnako tak zamestnávateľa bojujú o čerstvých absolventov, čo spôsobuje rast nástupných platov. Tieto vývojové tendencie sú na jednej strane pozitívne pre rast životnej úrovne obyvateľstva, avšak na druhej strane výrazný rast miezd môže spôsobiť znižovanie dostupných prostriedkov zamestnávateľov na ďalší rozvoj a investície. Konkurenčný boj o pracovné sily môže tiež vyústiť do **odchodu zamestnancov z odvetví a spoločností s nižšou pridanou hodnotou**, ktoré majú obmedzené zdroje k rastu miezd, čo v konečnom dôsledku môže byť pre týchto zamestnávateľov likvidačné. **Jedná sa však o prirodzený vývoj v trhovom systéme a presun sústredenia ekonomických činností do oblastí s vyššou pridanou hodnotou je pozitívny pre hospodárstvo ako celok.**

Keďže mzda je jedným z hlavných motivačných faktorov pri voľbe vzdelávacej a kariérnej cesty, je veľmi dôležité, aby **mzdové informácie boli dostupné a jednoducho pochopiteľné pre čo najširšiu skupinu osôb**. Znalosť uplatnenia absolventov podľa dosahovaných miezd zabezpečí **prirodzenú reguláciu systému vzdelávania**. Nedostatkové profesie a odbory vzdelania s nedostatočným počtom absolventov majú vyššie mzdy, čo priláka väčšie množstvo študentov a absolventov. Naopak, oblasti s nízkou pridanou hodnotou a tým aj nízkou mzdovou úrovňou sú menej zaujímavé pre jednotlivé osoby pri voľbe kariérnej a vzdelávacej cesty. Je však veľmi dôležité, aby tieto informácie boli dostupné jednotlivými osobám ešte pred voľbou vzdelávacej a kariérnej cesty, aby toto ich rozhodnutie bolo racionálne. **Jednotlivé osoby si totiž často volia konkrétny odbor vzdelania relatívne živelne, bez znalosti reálneho uplatnenia v praxi. Informácie o mzdovom vývoji absolventov jednotlivých odborov vzdelania v jednotlivých regiónoch sú predmetom tejto štúdie a tvoria základný stavebný kameň k prirodzenej trhovej regulácii systému vzdelávania** a tým aj k náprave existujúcich disparít na trhu

práce. Tieto informácie budú v ďalších etapách projektu súčasťou integrálneho hodnotenia uplatnenia absolventov stredných a vysokých škôl.

V rámci riešenia úloh Národného projektu „**Prognózy vývoja na trhu práce v Slovenskej republike II**“, realizovaného v gescii **Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (ďalej len „MPSVR SR“)** podľa **Zákona č. 453/2003 Z. z. o orgánoch štátnej správy v oblasti sociálnych vecí, rodiny a služieb zamestnanosti** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, **Zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a **Zákona č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave** a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, sú v podmienkach SR zabezpečované špecializované analýzy uplatnenia absolventov v súlade s **Odporúčaním Rady EÚ týkajúcim sa sledovania uplatnenia absolventov zo dňa 20. novembra 2017 (2017/C 423/01)**.

Analýzy uplatnenia absolventov poskytujú hodnoverné údaje o takých významných oblastiach, ako sú sociálno-biografické a sociálno-ekonomické informácie, informácie o **zamestnaní, vzdelaní, dosiahnutej odbornej praxi** a pod., s ktorými je integrálne prepojený aj **kariérny a mzdový postup absolventov stredných a vysokých škôl**. Hodnota týchto informácií je systematicky zdôrazňovaná taktiež v platných usmerneniach EÚ pre zabezpečenie kvality v európskom priestore vysokoškolského vzdelávania, ako aj odborného vzdelávania a prípravy.

Aktuálne vypracované analýzy poskytujú ucelený pohľad na **zamestnanosť absolventov z hľadiska mzdovej úrovne, ktorú dosahujú na pracovných miestach u zamestnávateľov** po vstupe na trh práce.

Zabezpečenie včasného a pravidelného šírenia výsledkov analýz uplatnenia absolventov posilňuje **profesijné poradenstvo pre žiakov a študentov**, ich zákonných zástupcov, výchovných, resp. kariérnych poradcov, podporuje navrhovanie a aktualizáciu učebných plánov v záujme zlepšenia získavania príslušných zručností a zamestnatelnosti absolventov vzdelávania, zlepšuje zosúladovanie ponúkaných a požadovaných zručností v záujme podpory **konkurencieschopnosti a inovácií**.

Analýzy uplatnenia absolventov významne prispievajú k plneniu strednodobých cieľov v oblasti odborného vzdelávania a prípravy, a to najmä zabezpečiť **sústavnú informovanosť a cyklickú spätnú väzbu** prostredníctvom súborov údajov o **zamestnatelnosti** absolventov škôl a podrobných triedení získavaných **údajov o vzdelávaní, vstupe na trh práce a kariére** absolventov na účely prispôsobenia profesijných profilov nových pracovných síl **novým hospodárskym a technologickým požiadavkám**.

Na celoštátnej aj regionálnej úrovni analýzy a prognózy podporujú riešenie nedostatku zručností pracovných síl, umožňujú **predvídať a plánovať vývoj potrieb v oblasti vzdelávania**, ako aj v sociálnej oblasti, a tým významne prispievajú k benefítom politiky zamestnanosti.

2 Manažérske zhrnutie

Informácie o **uplatnení absolventov podľa výšky dosahovanej mzdy sú základným faktorom k zlepšovaniu systému vzdelávania a uplatniteľnosti absolventov.**

V predkladanej štúdií sa nachádzajú informácie o **mzdách absolventov stredných a vysokých škôl podľa jednotlivých odborov vzdelania v jednotlivých regiónoch v roku 2017. Úroveň podrobnosti a relevantnosti informácií vytvára z predkladanej štúdie výnimočné dielo, ktoré je jediné svojho druhu v podmienkach SR.** Množstvo analyzovaných informácií v tejto štúdií nebolo ešte nikdy v podmienkach SR publikovaných.

Výška mzdy absolventov je jedným zo základných faktorov, na ktorých záleží jednotlivým osobám pri voľbe vzdelávacej a kariérnej cesty. Preto je nevyhnutné a žiaduce tieto informácie sprístupniť v prijateľnej podobe širokému spektru osôb. To umožní **prirodzenú reguláciu systému vzdelávania a vytvorí motiváciu jednotlivých škôl k dosahovaniu vyššej kvality vzdelávania.** Predmetné informácie budú v ďalších etapách Národného projektu **Prognózy vývoja na trhu práce v SR II zahrnuté do integrálneho hodnotenia uplatniteľnosti absolventov stredných a vysokých škôl.** Tieto informácie budú súčasne sprístupnené na webovom sídle projektu, ktoré bude vytvorené v priebehu roka 2018. **Informácie analyzované v tejto štúdií tak priamo pomôžu širokému spektru osôb na trhu práce a majú potenciál k výraznému zlepšeniu situácie na trhu práce v SR.**

Najvyššie mzdy v roku 2017 mali absolventi technických smerov, najnižšie absolventi umeleckých smerov.

Pri stredoškolských aj vysokoškolských absolventoch platí, že najvyššie mzdy dosahujú absolventi technických vied a náuk a niektorých spoločenských vied. Na druhej strane spektra sú absolventi zdravotníckych odborov vzdelania a vied a náuk o kultúre a umení. Zatiaľ, čo priemerná mzda absolventov *Technických vied a náuk I* do 5 rokov od ukončenia štúdia dosiahla v roku 2017 približne 957 EUR, absolventi zdravotníckych a umeleckých odborov vzdelania zarábali v priemere v hrubom len približne 755 EUR. **Stredoškolskí absolventi nad 5 rokov od ukončenia štúdia zarábajú v priemere o 20 % viac, ako ich mladší kolegovia.**

Pri vysokoškólákoch do 5 rokov od ukončenia štúdia tiež výrazne dominujú absolventi *Technických vied a náuk I* s priemernou hrubou mesačnou mzdou v roku 2017 na úrovni 1 444 EUR. Pri absolventoch nad 5 rokov od ukončenia štúdia je mzda technikov ešte o 44 % vyššia na úrovni 2 080 EUR. Na druhej strane spektra sa nachádzajú absolventi *Vied a náuk o kultúre a umení* s priemernou hrubou mesačnou mzdou v roku 2017 na úrovni 898 EUR do 5 rokov od ukončenia štúdia a 1 192 EUR nad 5 rokov od ukončenia štúdia. **Vysokoškolskí absolventi nad 5 rokov od ukončenia štúdia zarábajú v priemere o 42 % viac ako ich mladší kolegovia. Vysokoškolskí absolventi tak majú výrazne vyšší potenciál pre rast miezd ako stredoškolskí absolventi.**

Priemerné hrubé mesačné mzdy absolventov všetkých hlavných skupín odborov vzdelania rastú. Rýchlejšie však rastú mzdy stredoškolských absolventov ako vysokoškolských.

S ekonomickým rastom hospodárstva a výrazným rastom miezd v ekonomike SR rastú aj mzdy absolventov stredných a vysokých škôl. Tento rast sa týka absolventov všetkých hlavných skupín odborov vzdelania. **Od roku 2013 vzrástla priemerná mzda stredoškolsky vzdelaných zamestnancov o 26 %, vysokoškolsky vzdelaní zamestnanci si v rokoch 2013-2017 prilepšili o približne 17 %. V tomto raste sa prejavuje predovšetkým nedostatok stredoškolských absolventov na trhu práce.**

Najvýraznejší relatívny nárast miezd stredoškolsky vzdelaných zamestnancov bol v rokoch 2013-2017 zaznamenaný pri osobách so vzdelaním z *Technických vied a náuk I* a *Vied a náuk o kultúre a umení*. Tento nárast predstavoval 29 %, avšak aj napriek tomu stále ostávajú absolventi umeleckých smerov najhoršie platenými stredoškólákmi spolu s absolventmi zdravotníctva. Najnižší nárast bol zaznamenaný pri absolventoch *Spoločenských vied, náuk a služieb II*, ktorí si v období rokov 2013-2017 prilepšili približne o 19 %.

Mzda vysokoškolsky vzdelaných osôb rástla predovšetkým zamestnancom z hlavnej skupiny odborov vzdelania *Vedy a náuky o kultúre a umení, Spoločenské vedy, náuky a služby II* a *Zdravotníctvo* s nárastom miezd o 26 %, 22 % a 20 % v období rokov 2013-2017. Na druhej strane, najmenej si polepšili zamestnanci s vyštudovaným odborom vzdelania z oblasti prírodných vied, a to približne o 13 %.

Absolventi zarábali v roku 2017 najviac v Bratislavskom a Trnavskom kraji, najmenej v Prešovskom kraji.

Stredoškóoláci do 5 rokov od ukončenia štúdia zarábajú najviac v Bratislavskom kraji. Týka sa to všetkých hlavných skupín odborov vzdelania okrem *Vied a náuk o kultúre a umení*, kde s priemernou mzdou na úrovni 775 EUR v roku 2017 sú až v druhej polovici spektra v porovnaní s ostatnými kraji (za Nitrianskym krajom s priemernou mzdou 884 EUR, Trnavským krajom s priemernou mzdou 837 EUR, Žilinským krajom na úrovni 800 EUR a Banskobystrickým krajom so mzdou 784 EUR). Na druhej strane spektra sa nachádza Prešovský kraj s najnižšou priemernou hrubou mesačnou mzdou absolventov stredných škôl vo všetkých hlavných skupinách odborov vzdelania. Zatiaľ, čo priemerná hrubá mesačná mzda stredoškóolských absolventov *Technických vied a náuk I* do 5 rokov od ukončenia štúdia bola v roku 2017 v Bratislavskom kraji na úrovni viac ako 1 200 EUR, v Prešovskom kraji to bolo menej ako 800 EUR. **V Prešovskom kraji môžu absolventi stredných škôl očakávať v priemere o 30 % až 40 % nižšie mzdy ako v Bratislavskom kraji, čo sa týka absolventov všetkých hlavných skupín odborov vzdelania.**

Rovnako tak pri vysokoškólských absolventoch dominuje vo všetkých hlavných skupinách odborov vzdelania Bratislavský kraj s výrazne vyššími mzdami v roku 2017 oproti ostatným krajom. Na druhej strane spektra je Prešovský kraj, v ktorom sú mzdy vysokoškólských absolventov v jednotlivých hlavných skupinách odborov vzdelania nižšie o 30 % až 40 %. Diferenciácia miezd absolventov medzi kraji je tak pri vysokoškólských absolventoch analogická so situáciou pri stredoškólských absolventoch. Výnimku tvoria absolventi z hlavnej skupiny odborov vzdelania *Zdravotníctvo*, pri ktorých sú mzdy medzi kraji vyrovnaneršie, pričom najnižšie mzdy v roku 2017 mali absolventi zdravotníctva v Košickom kraji, v priemere 1 085 EUR do 5 rokov od ukončenia štúdia a najvyššie v Bratislavskom kraji na úrovni 1 390 EUR.

Najvyššie mzdy v roku 2017 mali vysokoškólskí absolventi z oblasti IT a ďalších technických smerov, najnižšie predovšetkým absolventi teológie, umeleckých a učiteľských smerov. Stredoškóoláci majú najvyššie mzdy v oblasti strojárstva a najnižšie v oblasti služieb.

Najvyššie mzdy do 5 rokov od ukončenia štúdia v roku 2017 mali vysokoškólskí absolventi softvérového inžinierstva, chirurgie (viac ako 2 000 EUR v hrubom), chemického inžinierstva,

informačných systémov a energetiky (1 700 – 1 900 EUR). Najhoršie sú na tom predovšetkým absolventi katolíckej a evanjelickej teológie, hudobného umenia, dejín a teórie umenia či učiteľstva v kombináciách. Najlepšie zarábajúcimi stredoškólakmi sú absolventi hutníctva, gumárskej a plastikárskej výroby, strojárstva, mechanici nastavovači, mechatronici, polytechnici, či absolventi dopravnej prevádzky. Títo absolventi mali do 5 rokov od ukončenia štúdia v roku 2017 mzdu presahujúcu 1 000 EUR v hrubom. Na druhej strane, najnižšie mzdy v roku 2017 mali absolventi odborov predavač, výroba konfekcie, cukrár pekár, sanitár, poštový manipulant, styling a marketing, cukrár, kozmetička a vizážistka, kaderník, či potravinárska výroba, ako aj absolventi odboru vzdelania učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo. Títo absolventi zarábajú do 5 rokov od ukončenia štúdia v priemere len približne 620 EUR – 720 EUR v hrubom.